

Az önépítés fokozatai – szolgálat

Beszélgetés Szentmártoni Jánossal

Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség nemrég megválasztott elnöke nincs negyvenéves. Ilyen fiatalon a közösség részéről még íróként nem ért kitüntetés. Szentmártoni mögött – és ezért a belé vetett bizalom – érvényes életmű van: könyvek sora. Amellett, hogy kitűnő költő, esszéíró, kritikák írója, dinamikus szervező is. Erkölcsiségét, munkabírását, látókörét a Kárpáti Kamil vezette szellemi műhely, a Stádium (korábban folyóirat, majd könyvkiadó) alapozta meg, irodalom-közéleti szereplővé pedig a Magyar Napló szerkesztőjeként vált, ahol tíz éven át szolgálta a magyar irodalom ügyét. Hogy az agilis fiatalember az évtized(ek) alatt milyen határozott, a közösségért küzdő egyéniséggé formálódott, az új posztjához kötődő tevékenysége minden bizonnyal meg fogja mutatni.

– *A beszélgetésünk időpontja ünnepi, hiszen ma veszi át Magyarország az EU sörös elnökségét. Nem tudom, hogy ebben a különleges pillanatban föltehetek-e egy profán kérdést. A Magyar Írószövetség elnöke ül-e velem szemben, vagy egy örült? El kéne döntönnünk. Fiatal vagy, életerős vagy, a hajónk is erős, de sajnos kifutott alólunk a tenger.*

– Igen, ez tényleg így van. Aki irodalommal foglalkozik, az – szerintem is – bizonyos tekintetben örült. Hogy az Írószövetségnek mi lesz a feladata a jövőben, az egy másik kérdés. Teljesen újszerű kontextusba kell helyezni az egész történetet. A mai világban még nehezebb tevékenység irodalommal foglalkozni, könyveket írni, abban hinni, hogy mindennek foganatja és eredménye lesz, emberek életét fogja segíteni, lélekben támogatni – mindehhez bizony jó adag elvakultság is kell. Meg hit. Ez kell jellemezze a szervezetek vezetését, irányítását, menedzselését végzőket is. Nagyon ellentétes érzések vannak ilyenkor az emberben. Az Írószövetségnek mint intézménynek, mint a kortárs irodalom legnagyobb és legtekintélyesebb szervezetének (amelyben sokféle lel-

kületű és irányultságú alkotó tömörül) a vezetése ebben a felgyorsult, széthullott és elértéktelenedő világban nem is költőnek való feladat. És nem is költőnek való élet. Úgyhogy ilyen szempontból is kompromisszumokat kell az embernek kötnie magával. Félretolja kissé az alkotót, aki „szent örületben” írja a könyveit, a verseit, a regényeit, a drámáit, magának vagy jobb esetben megmaradt maréknyi olvasójának. Igyekszik inkább a gyakorlatiasabb énjét – már ha van neki – előcsalogatni és felkészíteni az ütközetekre. Állítólag nekem van ilyen. Kamaszkorom óta ez a két énem harcol egymással. Kezdetben abban a hitben ringattam magam, hogy meg fogom valósítani, amit a klasszikus képek elém varázsoltak. Hogy az alkotói lét a költő elképzelt életével összhangban legyen. De ezt valahogy sosem sikerült kivitelezni. (Remélem, hogy majd a későbbiekben talán sikerülni fog.) Eddig a sors úgy hozta, vagyis mindig olyan életre kényszerültem vagy kényszerítettem magamat, hogy a gyakorlati terepen is helyt kellett állnom. A középiskolában már rádióztam, irodalmi kört szerveztem, újságot csináltam, rendezvényeket konferál-

tam. Sőt, már az általános iskolában is szerepeltem, szavaltam, a *Szép Ilonkában* én játszottam a vadászgató Mátyás királyt. Ezek voltak az alapok. Aztán mind a Stádium Fiala Írók Körének egyik alapító tagjaként, mind pedig a Magyar Napló szerkesztőjeként és az Írószövetség költői szakosztályának elnökségi tagjaként számos rendezvényt, programot szerkesztettem, moderáltam. Tehát viszonylag korán kellett olyan közösségi ügyekben részt vállalom – ezekben szerencsére szervezői képességekre is szert tettem –, amelyek odáig vezettek, hogy a múlt év novemberében az Írószövetség tisztújító közgyűlésén engem választottak meg elnöknek. Hosszú út vezetett idáig, nem kevés belső küzdelemmel járt együtt, hiszen az alkotót és a közéletet szervező személyiséget össze kellett békítenem egymással.

– *Beszélhetünk az önépítés fokozatairól? Viaskodásod valamiképp ezt jelzi. Ebben az önépítésben – a személyiség kiteljesedésében – szerepet játszott a küzdelmes csepeli gyermekkor, s nem kevésbé a Stádiumhoz, illetve vezetőjéhez, Kárpáti Kamilhoz (a tanítóhoz, az atyai barátokhoz) fűződő viszonyod. Az önépítésnek nyilván voltak fokozatai. Erről beszélj! Húszéves korodban – költőnél nem annyira ritka a korai magára találás – már benne voltál az irodalomban.*

„Dzsaja Matild anyai dédnagynyám,
Tököl bábája”

– Igen. Valóban ez egy eléggé közeli, az építkezést tekintve végigkísérhető folyamat. Viszonylag, talán alkatomból adódóan is, korán kezdődött; a gyermekkoromban bekövetkező családi tragédiákkal. Annak ellenére, hogy kiskoromban visszahúzódó gyerek voltam, sokat játszottam a barátaimmal. Fociztam a grondon, vagy „moszkviscsoztam”, máskor katonáztam, tehát jobbra normális dolgokat csináltam. Aztán tizenegy-tizenkét éves koromban egyszer csak elkezdtem verseket írni; illetve – kezdetben – visszaemlékezéseket meg naplókat, történeteket, csasztuskákat. A kisebbik nővérem szerelmes novellákat írogatott – kamaszkori csalódásait, kudarcait próbálta megfogalmazni –, gondoltam, nekem is sikerülni fog. Szerencsére vagy szerencsétlenségemre olyan magyartanárokkal áldott meg a Jóisten, akik keresztülláttak visszahúzódó természetemen. Nem törődtek azzal, hogy magamnak való vagyok, és szeretném, ha békén hagynának,

mindig „kilöktek” a színpadra. Mint említettem, már kiskamaszként szerepelnem voltam kénytelen. A gyermekkor a tragédiák ellenére idillikusnak mondható. Csepel külvárosában laktunk, nem a gettó részében, hanem a zöldövezetben, kertés házban. Ahol az anyai nagyszüleim a háború előtt az akkor még nagy pusztaságban házat építettek. A kerületnek ez a része, a Csillagtelep akkoriban kezdett benépesülni, és mindig is kertés övezet volt. Itt töltöttem a gyermekkoromat. Hétköznapi játékokkal. Amelyekhez később csatlakozott az írás. Talán tizennégy éves lehettem, amikor már magamtól kezdtem komolyabb könyveket is kézbe venni. A tévében láttam egy Kárpáti Kamillal folytatott – portrészertű – beszélgetést, és nagyon megragadtak a gondolatai. Ezzel szinte egy időben, napokra rá, rátaláltam a Stádium című kétnyelvű évnegyedes folyóirat egy számára, és fölfedez-

tem, hogy a filmen csodált ember a főszerkesztője. Na, itt kezdődött a költői pályám, még hozzá azzal, hogy meg akartam rendelni a folyóiratot. Elmentünk a nővéremmel a megjelölt címre, Pesterzsébetre, a Gaál Imre Galériába. És ott besétáltam a vágyott „csapdába”, hiszen a galéria akkori vezetője, Gí (er. nevén Lőkös Margit) Kárpáti Kamil felesége volt. Tőle tudtuk meg, hogy Kamil mindig is foglalkozott írással kacérkodó fiatalokkal, gimnazistákkal, egyetemistákkal vagy egyszerűen csak a külvárosban csellengő fiatalokkal, akik próbáltak az irodalomban megkapaszkodni. Így kerültem én is hozzá. Összeszedtem minden bátorságomat, és pár napra rá bekopogtam hozzá a Stádium folyóirat szerkesztőségébe.

– Tényleg nagy bátorság kellett ehhez...

– Nagy bátorság kellett, mert életemben először akkor láttam élő író. Kezem-lábam remegett, nem tudom, hogy mi hajtott. Mindig is féltam az újtól – az életemben nehezen és lassan váltok –, de ha már a kapujában állok a változásnak vagy valamilyen elhatározásnak, onnan soha nem hátráltam meg. Szégyellném magam. Gondolom, ennek köszönhető az is, ha már ott álltam a szerkesztőség ajtajában, nem fordultam sarkon, hanem bekopogtam. Türelmesen kivártam a sorom. Innentől kezdődően nagyon tartalmas, mély emberi kapcsolat bontakozott ki közöttünk. Túlélve a mester-tanítvány viszonyán, egyfajta pótapámként tekintettem rá. Új, általam addig nem ismert költői világ nyílt meg előttem. Rengeteget olvastam, sokat gyakoroltam, szinte vég nélkül beszélgettünk. Kamil

„Anyai nagyszüleim szüreti mulatságban Tökölön, 1929-ben”

„Szüleim 1958-ban”

olyan alkotókra is fölhívta a figyelmet, akiket addig nem ismerhettem a tankönyvekből. Ilyen volt a „füveskertiek”, a váci börtönben raboskodók köre.

– Nagy szerencséd volt ezzel a tévéinterjúval. Annak az embernek a személyisége ragadott meg, gyűjtötte föl a fantáziádat, aki tényleg a magyar irodalom által elhallgatott börtönköltészet egyik legjellegzetesebb figurája. Egészen fiatalon olyan neveket is hallhattál tőle, akiknek a műveihez mi alig tudunk hozzájutni. Hogy ezeket a költőket – akik gyakorlatilag semmi rosszat nem csináltak – a hatalom leültette, az maga a borzalom. Kárpáti

Kamil, Szathmáry György, Gérecz Attila, Tollas Tibor, Béri Géza és Tóth Bálint – közülük, sajnos, már csupán Kárpáti és Tóth él – a börtön négy fala között olyan egyetemet hozott létre, hogy kézírásos, később kicsempészett könyveiknek (vers, műfordítás, tanulmány, esszé) csodájára jártunk. Erről a szellemi szabadsapatról is beszélt Kamil?

– Ha nem is a legelején, de hogyan, tőle hallottam először az általam említett költőcsoportról. És a szintén Kamilhoz köthető Átlókról, Rátkay Endre, Gaál Imre, Csillag Tibor művészetéről. 1991-ben, rögtön a Stádium első könyvei között jelent meg a Gérecz Attila-versantológia, amely először mutatta föl teljességében a mártír-költő életét és munkásságát. Akkoriban avatták föl a költő emléktábláját a Klauzál téren; huszonhét évesen ezen a környéken esett el 1956-ban. Egy, a Nyár utcába beállt orosz tankból lőtték le. Tehát a „hírhedt” versekről és költőikről Kárpátitól hallottam először. Olyan alkotókra is rányitotta a szememet, akikről addig semmit sem hallottam. Minthogy akkor 1990–1991-et írtak, egy tizennégy éves gyerek nyert bepillantást a felnőttek világába és a történelembe. Beleborzongtam.

„Két nővéremmel, Tildával és Anikóval 1975. december 24-én”

– Már kezdenek lazulni a hatalom eresztékei...

– Sőt, addigra már föl is lazultak. Egy jóvátehetetlen irodalomtörténeti „baleset” a „füveskertiek” története. Ugyanarról a nemzedékről vagy csoportosulásról beszélünk, mint amelyikbe az „újholdasok” vagy Nagy Lászlóék, Juhász Ferencék tartoztak. Az ízlésviláguk, kifejezőmódjuk,

irodalomról vallott eszményük nyilván eltér egymástól, ám céljaik közösek voltak: az irodalom által is szabadnak lenni! Ezért a szabadságért, jóllehet másoknak sem volt annyira könnyű, a váci „füveskertiek” a poklok poklát járták végig. A börtönből az ’56-os forradalom szabadította ki őket. Szétrajzoltak a világban – mindenki a maga útjára indult –, kevesen tudták lélekben túlélni azt a hétéves időszakot, amit elraboltak az életükből. Az ifjúságnak azt a szakaszát, amikor mások karriert építenek, családot alapítanak. Az irodalomtörténeti vetülete mindennek pedig még szélesebb: az 1956-os magyar forradalom világrengető esemény volt, s mint tudjuk, nemzetközi szinten is fölléptek írók a magyar írók érdekében. Így az addigra befutott rangos alkotók – Déry Tibor, Zelk Zoltán – ekkori

bebörtönzése teljesen elhomályosította azoknak az íróknak a létét, megkésett indulását, akik éppen ’56-ban szabadultak. Ezért hívom én ezt irodalomtörténeti „balesetnek”, amit azóta sem próbált jóvátenni a szakma. A történet külön emberi tragédiája pedig az, hogy ebből a csoportból kevesen maradtak meg, akik rangos, komoly életművet tudtak fölépíteni.

Kamil ilyen, az egyik legnagyobb kortárs költőnk. Szathmári Gyurka bázongoristaként tengette életét, Béri Géza hosszú, gyötörő évek szívlapátolása után ’79-ben önkézevel vetett véget az életének, pedig ragyogó, kemény költő volt. A külföldre menekült Tollas Tibor és az itthon is megbecsülést kivívott, hál’istennek még köztünk élő Tóth Bálint bár szintén irodalmi

„Újdonsült apaként 1998-ban”

pályát futott be, de érdemtelenül hallgatnak róluk. Pedig a Stádium Gérecz után Béri, Szathmáry műveiből is megjelentetett egy-egy kötetet, sőt 1995-ben *Füveskert 1954–1995* címmel egy vaskos, hiánypótló antológiát.

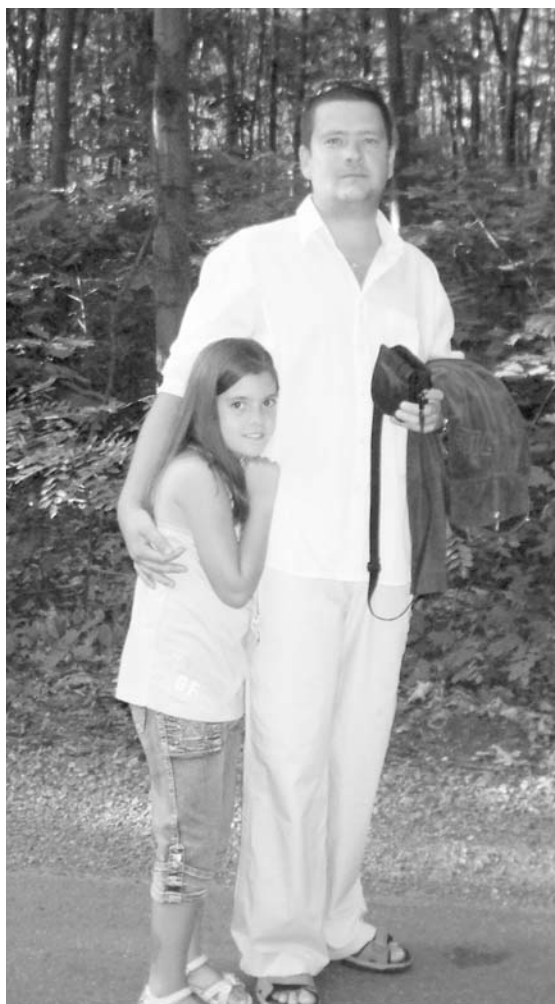
– *Gérecz Attilának jutott ki a legrövidebb földi élet...*

– Gérecz Attila húszévesen a börtönben kezdett verset írni. Válogatott öttusázó volt, kadétként harcolt a fronton. Huszonhét évesen halt hősi halált. Valójában ő az egyetlen költő halottja a forradalomnak.

– *Gérecz Attila-díjas is vagy. Ezt is Kárpáti Kamilnak köszönhetjük. Úgy emlékszem, egy antológiában indultál...*

– Igen. 1994-ben jelent meg az első antológiánk *A sivatag kupolája* címmel, tizenkilenc éves voltam akkor. Rajtam kívül Oravecz Péter, Kulicz Gábor, Renczes Cecília, Balázs Eszter és Bertalan Gergely kapott helyet benne. (Ez utóbbi kiváló prózaíró volt, sajnos nagyon korán meghalt.) Rá egy évre szintén a Stádium adta ki az első verseskötetemet, az *Útszéles magányt*. Oravecz Petinek is ekkor jelent meg az első köte-

te *Mindenség-kalitka* címmel. És megkaptuk a Gérecz Attila-díjat, melyet a Stádium és az Írószövetség alapított harminc év alatti, elsőkötetes írók számára. Lackfi Jancsi és Szakács Eszter után mi voltunk, azt hiszem, a harmadik „évfolyam”. Utánunk még sokan megkapták, a kiváló Nagy Cilitől és Rózsássy Barbitól kezdve Falusi Mártonon át Follinus Annáig. De Gérecz-díjas Grecsó Krisztián, Lanczkor Gábor is... Ma már egytől egyig befutott alkotók. Kamillal a forradalom évfordulóján, 2006-ban csináltunk egy reprezentatív antológiát az akkor egy híján húsz díjazott munkáiból és a róluk szóló szakirodalomból – mondanom sem kell, hogy a kötet teljes kritikai visszhangtalanságba fulladt. A Gérecz Attila-díj azonban rangos díj lett. 2003-ban a

„Lányommal, Annával 2007-ben”

kulturális tárca minisztériumi díjjá emelte. Ám mióta a kuratórium megbízatása lejárt, a minisztériumi „illetékesek” alszanak a díj fölött, évek óta ki sem osztották. Lépéseket fogok tenni az ügy érdekében, mert ez így tarthatatlan.

– *Az antológia utáni, vagyis egyik korábbi interjúdban említetted, hogy a korábban szövetséget kötött írók csoportja – sokuknak több kötete is megjelent –, vagyis a baráti társaság ma már szorosan nem működik együtt. Annyira legalábbis nem, mint – mondjuk – a negyven évvel ezelőtt indult Kilencek. Az Elérhetetlen föld költői – kivéve a két eltávozottat, Rózsa Endrét és Utassy Józsefet –, ha távolról is, figyelik egymás munkáját. Hihetetlen, hogy ennyi év után is milyen szoros közöttük a kapocs. A ti szétválásotoknak több oka is lehet; s bármennyire összekapcsolhatja is a csoport tagjait egy-egy eszme, alkotásmód, világlátás, az írói pálya mégiscsak magányos tevékenység. Kinek-kinek saját magának kell megvívnia a harcát a papírral.*

– Igen, biztosan vannak emberi, személyes indokai is annak, hogy miért nem maradtunk együtt. Ugyanakkor ez szerintem nemzedéki tünet is; vagyis a mi nemzedékünk egy elég rossz nemzedék. Ez az átmeneti nemzedék a nyolcvanas években gyerekeskedett, és csak a rendszerváltás után jött meg az esze. (Külön szociológiai tanulmány témája lehetne az általad említett probléma.) Nem egy összetartó nemzedék a miénk, s ez ugyanúgy megmutatkozik kudarcra végződő családalapításainkban, mint a szakmai szétartásunkban. Túl azon persze, hogy például Kulicz Gáborral, Rózsássy Barbival baráti szálak fűznek össze,

Oravecz Petivel sokáig szétválaszthatatlanok voltunk. A hatvanas években indult nemzedékeknek – a Kilencekről volt szó, ám említhetjük az Ágh István, Ratkó József, Bella István nevével fémjelzett Heteket is – egészen más volt a tétjük. Akkor – főképp ideológiai okokból – sokkal nagyobb volt a nyomás a „szókimondókon”, mint ma. Az ő generációs és szakmai összetartásukban ez az ösztön is munkál. Mi már egy széthullott és ellenségkép nélküli, arcatlan világot kaptunk kézhez, amivel sokáig nem tudtunk mit kezdeni.

– *A régieknek a hatalom, a zsarnokság túlkapásai – léte! – ellen kellett harcolniuk...*

– Így van. A mi nemzedékünk volt az első szabad nemzedék. Nekünk már nem kellett ilyen-olyan elvárásoknak megfelelnünk. Szét is rajzott nemcsak a nemzedék, de a mi csoportosulásunk is. A másik, sokkal kézzelfoghatóbb indoka pedig, hogy nagyon kevesen maradtak meg a pályán. A költői, irodalmi pálya kezdetben délibábként is hathat a tehetségek életében. Mert lehet, hogy tehetséges valaki, de nem biztos, hogy rátermett is hozzá, vagy rájön, hogy mégsem ezt akarja csinálni. Többen eltűntek, voltak, akik művészeti ágat váltottak. És sajnos – nem kis tragédia – néhányan meghaltak. Olyan alkotót is ismerek, aki a kultúra közelében maradt, de teljesen másból keresi a kenyerét. Azon kevesek közé tartozom ebből a csoportosulásból, aki kitartott az irodalom örülete mellett. És próbált úgy élni, hogy mindig az irodalom közelében maradjon, abból keresse a kenyerét, még ha kínkeservesen is. Közben elvégeztem egy bölcsészkart, voltam

napközis tanár, kerületi újságíró... Viszonylag korán alapítottam családot, és az egyetem mellett a kenyérkereső munkákat is próbáltam úgy

„Puerto Ricóban 2006-ban”

alakítani, hogy azért kultúra-közelben maradjak. Abban ugyancsak szerencsém volt, hogy a költői pályámhoz hasonlóan az irodalomszervezői meg a szerkesztői ténykedésem is korán kezdődött. Huszonöt évesen lettem szerkesztője a Magyar Naplónak, és ezt Oláh János bölcsességének köszönhetem, aki az elsők között mert fiatalítani az irodalmi műhelyvezetők sorában, hisz már mi előttünk – pl. Nagy Gáborra, Kondor Petire, Bíró Gerire gondolok itt – is nála fiatalabbakat vett oda magához és segítette a kirepülésüket, úgy mint Csontos Jancsit vagy Majoros Sándort...

– *Említetted is talán valamelyik interjúban, hogy gyakorlatilag a Stádium körében értél költővé, felnőtte pedig a Magyar Napló családi körében. Ami nyilván esz-*

mei azonosulás is volt azzal a törekvéssel, hogy az egyetemes magyar irodalom egészét kell képviselni, irányzatokon, mindenféle-fajta elválasztó dolgokon felül. Azon töprenghetünk, hogy ezt a törekvésünket egy bizonyos irodalmi csoport (a balliberális gondolkodók csapata, ha egyáltalán ez liberalizmusnak nevezhető) nem tudja, nem is akarja elfogadni. Ami az egészen belül nép-nemzeti irányultság, abban rögtön ellenséget lát. Noha itt talán csak irodalmi irányzatok, kifejezőmódok közötti különbségről szabadna beszélni, ami nem lehet(ne) alapja az ellenségeskedésnek.

– Igen. De egy gondolat erejéig hadd kanyarodjak még vissza a Naplóhoz! A Magyar Napló azért is nagyon szerencsés választása és fordulata volt az életemnek, mert úgy tudtam tíz év alatt irodalmi karriert bejárni, hogy közben nem kellett nemtelen alkukba bonyolódnom, és nagy ívben elkerülhettem az alkatomtól távol álló törtetésnek még csak a gyanúját is. Dolgoztam. Hittem a munkámban, és ehhez nagy szabadságot kaptam a Naplóban.

„Dominikán Ferdinandy Györggyel és Oravecz Péterrel 2006-ban”

Valóban ott értem utol magam, az irodalomszervezői szerkesztői feladatokhoz ott nőttek fel. Nagyon fontos kerete és állomása volt az életemnek. Tíz évig a könyvkiadást irányítottam, de Bella Istvántól mindjárt az elején megörököltem a versrovatot is, amit most Filip Tamás barátunknak adtam tovább, *Az év verseit* pedig Nagy Gábornak.

De most rátérek

a kérdéssedre. Az irodalmi szekértáborok közötti harcról, vagyis a balliberális csoportosulás meg a konzervatívabb, nemzeti gondolkodás közötti ellentétéről csak úgy lehet beszélni, ha tudjuk, hogy az ideológiai és esztétikai különbözőség csak keretet ad mindehhez; csupán második állomása a történetnek. Az első szerintem egy sokkal gyarlóbb emberi tulajdonság: a hatalom- és a pénzhűség. Ez áll az ún. kultúrharc mögött. Már Kazinczy korában is veszekedtek az írók. De akkor még nem nemtelenül, és hivatásuk becsületét el nem árulva. A XX. század első felében nagy változás köszöntött be, amelyet az írástudók áruálásával lehet a legtisztábban jellemezni. Orwell, Benda, Babits eleget írtak róla. Az irodalmi táborok közötti esztétikai, szociológiai, ideológiai különbségek – gondoljunk csak a „közkedvelt” népi–urbánus ellentét százéves történetére – kezdettől fogva politikai holdudvarokban sűrűsödtek össze. Ez nem is tragédia. A politika, sajnos,

mindig is megmérgezte a kultúrát – de sokáig ez fordítva is igaz volt: a kultúra hatással volt a politikára, átítatta azt. Hogy csak egy példát

„Ferdinandy Györggyel és Heriberto Hernández Medinával az Írószövetségben, 2009-ben”

említsünk: ma nem beszélhetnénk reformkorról, ha akkor a politikát nem a kultúra irányítja. Ma, kétszáz év múltán már csak a politika itatja át a kultúrát, a kultúra szinte semmi hatással nincs a politikára. Ez az óriási tragédia. Ezt szenved minden ember, még az is, aki nem tud róla. Ezen kell változtatni, hogy ha hosszú távra akarunk tervezni mint nemzet, mint szellemi közösség. Ez a leépülés gyakorlatilag az elmúlt

húsz évben zajlott le. Az én nemzedékemnek ez jutott, a kiüresedés ezrednyitánya. Ennek a húszéves gyalázatos történetnek a tanulságait

csak mostanság rakosgatjuk össze a fejünkben. Mindezen belül pedig a rendszerváltás fő vesztese gyakorlatilag a nemzeti-konzervatív gondolkodás lett. Hogy eredményt érzünk el, ahhoz nem kicsi összefogásra van szükség. Hiába alakultak baráti társaságok, szellemi

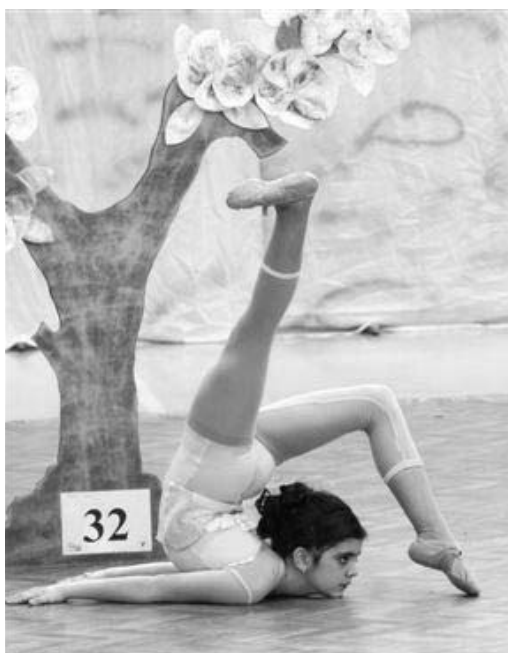
műhelyek, ha húsz éven át mint közösség nem tartottak össze. Vagyis nem tudtak közös érdekrendszert kialakítani. A legnagyobb kihívás az alapok újrendezése mellett pedig az, hogy az irodalom, az új technikai lehetőségekkel élve, visszahódítsa az olvasóit. Mert vannak, csak nincsenek megszólítva.

– Nyilván nagy szereped lesz abban, hogy ezen az összképen változtassunk. Mindehhez honnan lesz pénze az Írószövetségnek? Működhet-e a székházunk (egykori gúnynevén: „a holtak háza”) kulturális centrumként? Az utóbbi időben – könyvbemutatók, konferenciák, kiállítás-megnyitók, stb. – annyi programunk volt, hogy a klubterem mellett a könyvtárat is igénybe kellett venni.

– Igen, ez így van, talán túl sok is volt a program, a kevesebb sokszor több, mint tudjuk. Az Írószövetségnek továbbra is a minőséget kell képviselnie és reprezentálnia. Ígéretnek vannak a szövetség támo-

„Lovasi szüreten Oláh Jánossal és Bíró Gergellyel”

„Lányom, Anna a Cseresznyefavirágzás szólótáncán, 2010-ben”

gatására, de másfél hónapos munkám során már érzékeltem, hogy nem lesz könnyű az ígéretek behajtani. Mind a kulturális tárcának, mind pedig a főváros vezetésének be kell látnia, hogy ez a nagy múltú intézmény milyen pótolhatatlan irodalmi, kulturális feladatokat lát el, amelyeket még nehéz gazdasági helyzetben is támogatni kell. Ugyanakkor az Írószövetség megújulásának nem minden eleméhez kell pénz. Például ahhoz, hogy progresszívabb föllépése legyen, aktívabban szerepeljen a médiában stb., ahhoz elsősorban szemléletváltásra van szükség. A „stabilitás”, „kommunikáció”, „aktivitás”, „hatékonyság” címszavak alá rendezett programot az új elnökség elfogadta, sőt ki is egészítette. Ennek a programnak a szellemében fogunk vállatva küzdeni a szövetség jövőjéért. Munkámban nélkülözhetetlen támaszom lesz Erős Kinga titkár is, valamint mindazon íróársak, akik szívesen áldoznak időt, energiát, ötletet az ügyért.

– *Megszerezhető-e a ház, s nem kell-e – megtörtént eset – a program részvevőinek hidegben fagyoskodniuk, mert nem tudjuk kifizetni a számlát?*

– Nem biztos, hogy a legszerencsésebb megoldás az, ha a szövetség saját tulajdonba kapja a székházat, mert könnyen előfordulhat, hogy végleg lehúzza a mélybe. Ez a szecessziós villa számos felújításra szorul, amelyhez az anyagi fedezetet egyelőre fogalmam sincs, honnan kapná meg a szövetség. Ha tőkével vagy egyéb ingatlannal is rendelkezne, amit bérbe adhat, akkor volna esély a székház felújítására és karbantartására. Jelenleg a fűtésrendszer korszerűsítésén elmélkedünk, hogy minél előbb spórolni kezd-

hessünk a gázzsámlákkal. Az is egy megoldás, ha a kulturális tárca vagy a főváros mondjuk ötven évre újra kifizeti a székház bérleti díját.

– *A nemzetegyesítés a korábbi kormány gyalázatos aknamunkája ellenére megtörtént. A Magyar Írószövetség szolgálni tudja-e – az eddigieknél fokozottabban – eme törekvéseket? Az erdélyi, felvidéki, délvidéki, stb. írók szerepét miben látod?*

– A szövetség eddig is egyik fontos szimbóluma volt a földrajzilag ugyan szétdarabolt, de szellemében nagyon is egységes magyar kultúrának. A határon túl élő íróársainkkal eddig is nagyon jó volt a viszonyunk, úgyhogy van mire tovább építeni. Szeretném, ha a szövetséget ők is az otthonuknak éreznék, vallanák. Közös programokat, fesztiválokat fogunk szervezni velük. Nélkülük nem beszélhetünk teljes magyar irodalomról.

– *A magyar dráma föllendülése érdekében, noha színházi programunk zajlik, nem lehetne létrehozni egy felolvasó színpadot?*

– A Fészek Művészklub évtizedekig betöltötte ennek a szerepét, ma már elég sok színház szervez a fő tevékenysége mellett ilyen jellegű műsorokat, felolvasásokat is. Nem biztos, hogy egyetlen helyszín kell, ahol csak ilyen van, inkább minél több színházban rendezzenek pl. íróolvasó találkozókat. Tárgyalunk a Teátrumi Társasággal, amely tizenegy vidéki színházat tömörít magába, hogy közös felolvasásokat, drámakurzusokat indítsunk.

– *Mikor nyeri vissza az Arany János-díj a régi rangját? Azért is érdekel, mert az alapítók között vagyok.*

– Egy díjnak a rangját, túl azon, hogy ki adja és ki kapja, meghatározza a szellemi és erkölcsi tőkéje, az sem árt, ha pénzzel is jár, lehetőleg minél tekintélyesebb összeggel, de meghatározza az is, hogy mekkora nyilvánosságot kap. Úgy gondolom, hogy az Arany János-díj eseté-

„Salföldön, Kovács Istvánéknál”

ben csupán ez utóbbi kettő hiányosságairól beszélhetünk. Dolgozni fogok azon, hogy ezen változtatni tudjunk. Szeretném, ha a fontosabb szövetségi megmozdulások valódi kulturális események volnának, amelyek méltó figyelemben részesülnek. Ehhez azonban vonzóvá kell válnunk és föl kell magunkra hívni a figyelmet. Ennek érdekében sokszor a székház falain kívül is meg kell majd méretetnünk, ezért például a kulturális fesztiválok programjaiban részt kell vennünk, sőt saját fesztiválokot kell indítanunk. De ma már nélkülözhetetlennek tartom az internet használatát is, hiszen fényezhetjük magunkat reggeltől estig, ha történetesen nincs egy látványos és sok tekintetben használható szervezeti honlapunk.

– Van-e mód pályázatok kiírására?

– Mihelyt a szövetség megerősödik anyagilag, és módjában áll ösztöndíjakat indítani, megteszi. Ezek sorában nagyon fontos volna például, hogy feldolgozzuk az Írószövetség történetét, amely munkába majd fiatal kutatókat is be kell vonnunk.

– *A külkapcsolatok – Európán belül és kívül – helyreállíthatók-e?*

– Vannak élő és gyümölcsöző külkapcsolataink. Erősségünk inkább Lengyelország, a közép-európai régió, a Távol-Kelet. De meg kell erősíteni természetesen a nyugat-európai kapcsolatokat is. Ma már nem érzem olyan lehetetlennek ezt. Jó volna, ha a politika arról sem feledkezne meg, hogy az írók kultúrdiplomáciai feladatokat is ellátnak munkájuk során. És itt nem azokra gondolok, akik telekürtölik a nyugati sajtót a „magyarországi diktatúráról”.

– *Végezetül: mondhatom-e, hogy a tudatos önépítést egyetlen cél vezérelte? A közösség szolgálata?*

– Biztos vagyok abban, hogy valami ilyesmiről van szó, hiszen egy költőnek mi másmiért jutna eszébe ekkora terhet magára vállalnia? Szeretném, ha a magyar irodalom és a magyar író eljárt volna tekintélye helyreállna, újra megbecsülnék, érdemeihez és feladataihoz méltón. De mindehhez maguknak az íróknak is be kell látniuk, hogy sok mindenben változtatniuk kell. Egyrészt fonto-

sabb kell legyen számukra az irodalom, a kultúra helyzete, mint az egyéni karrier. Aztán ahelyett, hogy meghunyászkodnának vagy egymással marakodnának, a szakmájuk érdekeit kellene hatékonyan képviselniük, mert ha ezt nem teszik, előbb-utóbb rájuk sem lesz „szüksége” a társadalomnak. Harmadsorban olyan gesztusokat kell tenniük, akciókban részt vállalniuk, amelyek a szélesebb közönség figyelmét és szimpátiáját is megragadják. Ennek érdekében, hogy csak az egyik tervemet említsem, május 21-én a Magyar Írószövetség a Nagy László Szellemi Öröksége Alapítvánnyal és a helyi kultúra- és túraszervező egyesületekkel karöltve az idejű Nagy László Emléktúrát karitatív célokkal szervezi. Szeretném, ha a túra kulturális esemény volna, amelynek során adományokat gyűjtünk az iszapkárosult települések megsegítésére. Hogy a pénz jó helyre, kulturális célokra fordítódjon, ez ügyben egyeztetni fogok a helyi polgármesterekkel is.

Szakolczay Lajos

„A Magyar Napló szerkesztőségében”